

**ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ
ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ДО ЗАСТОСУВАННЯ
ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ
НА ОСНОВІ СПЕЦКУРСУ
«ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ
ДО ЗАСТОСУВАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ»**

У статті автор розкриває проблему формування готовності майбутніх учителів початкових класів до застосування інтерактивних технологій навчання на основі спецкурсу «Підготовка майбутніх учителів початкових класів до застосування інтерактивних технологій».

Ключові слова: формування готовності, інтерактивні технології навчання.

В статье автор раскрывает проблему формирования готовности будущих учителей начальных классов к применению интерактивных технологий обучения на основе спецкурса «Подготовка будущих учителей начальных классов к внедрению интерактивных технологий».

Ключевые слова: формирование готовности, интерактивные технологии обучения.

The author reveals the problem of forming a willingness to primary school teachers to use interactive technology-based learning elective course "Preparation of primary school teachers to the introduction of interactive technologies".

Key words: formation of readiness, interactive learning technologies.

Актуальність проблеми. У моделі формування готовності майбутніх учителів початкових класів до застосування інтерактивних технологій навчання однією із організаційно-педагогічних умов нами було виокремлено введення спецкурсу «Підготовка майбутніх учителів початкових класів до застосування інтерактивних технологій».

Мета спецкурсу – підвищити теоретичний рівень методичної й технологічної підготовки вчителів початкових класів щодо застосування інтерактивних технологій навчання, стимулювати становлення нової культури педагогічного мислення; сприяти інтеграції професійно-педагогічних, методичних, психологічних знань, умінь і навичок студентів із проблеми інтерактивних технологій навчання та їх застосування в початковій школі; сформувати цілі, мотиви, потреби у застосуванні інтерактивних технологій навчання; синтезувати, узагальнити, систематизувати знання студентів з

інтерактивних технологій навчання та їх застосування в початковій школі; сформувати вміння проектувати, організовувати, проводити уроки із застосуванням інтерактивних технологій.

Основні завдання спецкурсу:

– спрямувати цілі та мотиви майбутньої професійної діяльності студентів на застосування інтерактивних технологій навчання, розвиток особистості дитини; висвітлити у змісті спецкурсу питання, що сприяють опануванню теоретичних і практичних знань з інтерактивних технологій навчання;

– ознайомити студентів на практиці з різними видами інтерактивних технологій навчання та методикою організації роботи з їх застосування в сучасній початковій школі;

– сформувати в майбутніх учителів початкових класів стійке прагнення до розвитку, самовдосконалення, самопізнання, з метою вироблення індивідуального стилю в роботі, проведення інтерактивних уроків тощо.

Нами була складена програма спецкурсу «Підготовка майбутніх учителів початкових класів до застосування інтерактивних технологій» (Додаток П) та робоча навчальна програма з модульною структурою. Курс уміщує чотири модулі.

Модуль I – відповідає завданням формування ціле-мотиваційного компонента готовності майбутнього вчителя до застосування інтерактивних технологій навчання і складається з трьох основних частин:

1 частина. Педагогічна технологія. Класифікація педагогічних технологій.

Сутність термінів «технологія», «технології навчання», «педагогічна технологія», «освітня технологія». Аналіз стану проблеми виникнення і розвитку технологій навчання у світовому навчанні. Структура педагогічної технології. Якості, ознаки педагогічних технологій. Класифікації педагогічних технологій (Т.І.Шамова, Т.М.Давиденко, Г.К.Селевко).

2 частина. Інтерактивні технології навчання, їх ознаки. Класифікація інтерактивних технологій навчання.

Сутність поняття «інтерактивні технології навчання». Історико-критичний огляд становлення та розвитку інтерактивних технологій навчання у світовій освіті. Ознаки інтерактивних технологій навчання. Класифікація інтерактивних технологій навчання (Г.К.Селевко). Класифікація інтерактивних технологій навчання відповідно до форм (моделей) навчання (О.І.Пометун, Л.В.Пироженко).

3 частина. Роль інтерактивних технологій навчання. Ознаки освітнього процесу, що ґрунтується на застосуванні інтерактивних технологій навчання.

Якісно нові ознаки навчального процесу в умовах освітнього середовища, що сприяє можливості широкого застосування інтерактивних технологій навчання. Інтерактивні технології навчання як один із пошукових засобів механізму переходу від репродуктивного до розвиваючого навчання. Порівняльна характеристика освітніх процесів, притаманних традиційному навчанню і навчанню із застосуванням інтерактивних технологій. Співставлення цілей освітніх процесів, обсягу та ознак засвоєння навчальної

інформації, особливостей організації навчальних процесів, емоційного фону під час проведення занять та використаних технологій, форм навчання тощо.

Модуль II – відповідає завданням формування змістово-операційного компонента готовності майбутнього вчителя до застосування інтерактивних технологій навчання, складається з п'яти основних частин:

1 частина. Навчальні інтерактивні технології навчання.

Сутність та характеристика інтерактивних технологій навчання. Ознаки інтерактивних технологій навчання. Види інтерактивних технологій навчання («робота в парах», «ротаційні трійки», «два – чотири – всі разом», «карусель», «мікрофон», «незакінчені речення», «навчаючись – вчуся», «метод ПРЕС», «сінквейн»). Особливості організації роботи під час застосування інтерактивних технологій навчання. Способи організації малих груп під час застосування інтерактивних технологій навчання в освітньому процесі початкової школи.

2 частина. Дискусійні інтерактивні технології навчання. Дискусія – основа інтерактивного навчання.

Сутність дискусійних інтерактивних технологій навчання. Значення дискусій. Ознаки дискусійних інтерактивних технологій навчання. Види дискусійних інтерактивних технологій («робота в малих групах», «діалог», «синтез думок», «Спільний проект», «пошук інформації», «коло ідей», «акваріум», «обговорення проблеми у загальному колі», «мозковий штурм», «мозаїка», «аналіз ситуації», «вирішення проблем», «дерево рішень», «займи позицію», «зміни позицію», «шкала думок», «континуум», «дискусія», дискусія в стилі телевізійного ток-шоу, «оціночна дискусія», «дебати», «позиція», «карусель ідей», «снігова куля», «світлофор», «квадро», «письмова дискусія»). Загальні організаційно-педагогічні умови проведення дискусій. Функції вчителя початкових класів під час проведення дискусії. Особливості організації роботи із застосуванням дискусійних інтерактивних технологій навчання. Прийоми входження в дискусію. Прийоми, що підсилюють активність школярів під час дискусії, її ефективність. Типи дискусійних запитань під час застосування дискусійних інтерактивних технологій.

3 частина. Ігрові інтерактивні технології навчання.

Сутність і характеристика ігрових інтерактивних технологій навчання. Значення ігрових інтерактивних технологій навчання. Ознаки ігрових інтерактивних технологій навчання. Види ігрових інтерактивних технологій навчання («судове слухання», «громадське слухання», розігрування ситуацій за ролями: «рольова гра», «прогривання сценки», «драматизація» тощо). Симуляційні, імітаційні, рольові ігри. Особливості організації роботи під час застосування ігрових інтерактивних технологій навчання. Загальні організаційно-педагогічні умови застосування ігрових інтерактивних технологій навчання.

4 частина. Інтерактивний урок, його особливості.

Сутність, характеристика інтерактивного уроку в початковій школі. Планування інтерактивного уроку. Структура інтерактивного уроку. Підготовка вчителя та учнів до інтерактивного уроку. Методика проведення

інтерактивного уроку. Особливості організації інтерактивного уроку. Рефлексія. Критерії вибору певної інтерактивної технології навчання у відповідності до вікового складу учнів, цілей уроку, очікуваних результатів, завдань навчання, готовності учнів до роботи на уроці із застосуванням інтерактивних технологій навчання, досвіду роботи вчителя із застосування інтерактивних технологій навчання в освітньому процесі початкової школи.

5 частина. Контроль та оцінювання на інтерактивному уроці.

Сутність контролю на інтерактивному уроці в початковій школі. Оцінювання, його завдання, цілі. Функції оцінювання. Критерії оцінювання. Способи оцінювання. Методи, форми, види оцінювання. Приклади оцінювання результатів на інтерактивному уроці в початковій школі.

Модуль III – відповідає завданням рефлексивного компонента готовності майбутнього вчителя до застосування інтерактивних технологій навчання, передбачає одну основну частину:

1 частина. Рефлексія, її функції і види. Методика організації рефлексії на інтерактивному уроці. Прийоми та форми рефлексії в роботі з молодшими школярами на інтерактивному уроці.

Сутність поняття «рефлексія». Опції рефлексії: пізнавальна, розвиваюча, соціальна, регулятивна, самопізнавальна, самоорганізуюча, консолідуєча, інтегруєча. Види рефлексії: інтелектуальна, особистісна, комунікативна, кооперативна, сенситивна. Структура рефлексії (Н.І.Гуткіна): інтроспекція, децентрація. Методика організації рефлексії на інтерактивному уроці. Прийоми інтелектуальної, особистісної, комунікативної, кооперативної, сенситивної рефлексії, що використовуються вчителями початкових класів у роботі з молодшими школярами на інтерактивних уроках. Форми рефлексії в роботі з молодшими школярами на інтерактивному уроці: запитання вчителя, застосування інтерактивної технології «незакінчені речення», образна рефлексія, графічна рефлексія, музична рефлексія, образотворча рефлексія та ін.

Модуль IV – відповідає завданням інтеграційного компонента готовності майбутнього вчителя до застосування інтерактивних технологій навчання, представлений у двох основних частинах:

1 частина. Інтерактивні технології в роботі з батьками учнів.

Функціональні обов'язки вчителів початкових класів у роботі з батьками молодших школярів. Форми роботи вчителя початкових класів з батьками учнів. Проблеми, що висвітлюються вчителями та батьками під час спільної діяльності. Можливості застосування інтерактивних технологій навчання в роботі з батьками учнів.

2 частина. Технічні засоби навчання та їх застосування на інтерактивних уроках у початковій школі.

Технічні засоби навчання. Види технічних засобів навчання. Особливості використання технічних засобів навчання на уроках із застосуванням інтерактивних технологій навчання.

Завершується вивчення спецкурсу проведенням навчальної конференції, представленням і захистом робіт з практичної реалізації інтерактивного уроку або його фрагмента (вибір класу, предмета, теми – довільний).

Питання, що були викладені в модулях II-IV, дають змогу висвітлити проєктивно-технологічну сторону спецкурсу.

Форми організації занять спецкурсу «Підготовка майбутніх учителів початкових класів до застосування інтерактивних технологій» представлені у таблиці 1.

Таблиця 1

**Форми організації занять спецкурсу
«Підготовка майбутніх учителів початкових класів
до застосування інтерактивних технологій»**

Назва розділів і тем спецкурсу	Форми організації занять
1	2
МОДУЛЬ I – 10 год Цілемотиваційний	
Застосування інтерактивних технологій навчання – спосіб підвищення ефективності освітнього процесу в сучасній початковій школі	
Лекція 1. Педагогічна технологія. Класифікація педагогічних технологій	проблемно-дослідна лекція
Лекція 2. Інтерактивні технології навчання, їх ознаки. Класифікація інтерактивних технологій навчання	проблемно-дослідна лекція
Лекція 3. Роль інтерактивних технологій навчання. Риси освітнього процесу, заснованого на застосуванні інтерактивних технологій навчання	проблемно-моделююча лекція
Практичне заняття 1. Інтерактивні технології навчання. Проблема інтерактивних технологій навчання та їх застосування вчителями початкових класів у навчальному процесі початкової школи з точки зору «вчителів», «батьків», «адміністрації школи», «учнів», «психологів», «науковців»	гра-симуляція
Практичне заняття 2. Тренінг «Професійні якості вчителів початкових класів, які працюють у традиційній системі та в системі із застосуванням інтерактивних технологій навчання. Порівняння цих систем і атмосфери освітнього процесу в них»	тренінг
МОДУЛЬ II – 14 год Змістово-операційний	
Види інтерактивних технологій навчання, їх ознаки. Застосування інтерактивних технологій навчання в навчальному процесі початкової школи та особливості діяльності сучасного вчителя на інтерактивному уроці	
Лекція 1. Навчальні інтерактивні технології навчання	лекція-мозаїка
Лекція 2. Дискусійні інтерактивні технології навчання. Дискусія – основа інтерактивного навчання	лекція з коментуваннями
Лекція 3. Ігрові інтерактивні технології навчання	лекція з коментуваннями
Лекція 4. Інтерактивний урок, його особливості	проектна лекція

1	2
Практичне заняття 3. Ефективність взаємодії в спілкуванні на інтерактивному уроці	тренінг із застосуванням інтерактивних технологій навчання «мозковий штурм» та «ротаційні трійки»
Лекція 5. Контроль та оцінювання на інтерактивному уроці.	лекція-дискусія
Практичне заняття 4. Особливості організації роботи при застосуванні інтерактивних технологій навчання	інтерактивне практичне заняття із застосуванням інтерактивних технологій навчання («два – чотири – всі разом»)
МОДУЛЬ III – 4 год Рефлексивний Рефлексія – важлива складова інтерактивного уроку	
Лекція 1. Рефлексія, її функції і види. Методика організації рефлексії на інтерактивному уроці. Прийоми й форми рефлексії в роботі з молодшими школярами на інтерактивному уроці	інтеграційна лекція
Практичне заняття 5. Рефлексивний тренінг. Рефлексія. Педагогічна рефлексія. Комунікативна, кооперативна рефлексія, рефлексивне слухання	тренінг
МОДУЛЬ IV – 14 год Інтеграційний Застосування інтерактивних технологій навчання в освітньому процесі початкової школи, особливості діяльності сучасного вчителя на інтерактивному уроці в роботі з молодшими школярами. Можливості інтерактивних технологій у роботі з батьками учнів	
Лекція 1. Інтерактивні технології в роботі з батьками учнів	полемічна лекція
Лекція 2. Технічні засоби навчання та їх застосування на інтерактивних уроках у початковій школі	лекція-дебати
Практичне заняття 6. Аналіз педагогічних ситуацій із застосуванням у навчальному процесі початкової школи інтерактивних технологій навчання	практичне заняття із застосуванням інтерактивних технологій навчання («акваріум»)
Лабораторне заняття 1. Розробка уроків та їх фрагментів із застосуванням інтерактивних технологій навчання	лабораторне заняття
Практичне заняття 7, 8. Навчальна конференція. Представлення і захист робіт. Практична реалізація інтерактивного уроку або його фрагмента (вибір предмета, класу, теми – довільний)	мікровикладання, захист студентських робіт

Модуль I спрямований на систематизацію знань студентів із технологій навчання, їх класифікації; узагальнення знань з інтерактивних технологій навчання, набутих у перші роки навчання у ВНЗ; визначення кожним студентом власних меж «знання» і «незнання» в царині інтерактивних технологій навчання та їх застосування в початковій школі; окреслення кола запитань, що потребують обговорення; вибудовування власної мети, завдань у вивченні спецкурсу. Проведення діагностичної роботи перед та після вивчення спецкурсу «Підготовка майбутніх учителів початкових класів до застосування

інтерактивних технологій» дозволило визначити вплив новацій у процесі професійно-орієнтованої підготовки майбутнього вчителя початкових класів на формування готовності майбутніх учителів початкових класів до застосування інтерактивних технологій навчання; дало змогу кожному студентові досконало коригувати власну траєкторію освіти з означеної.

Модуль II спрямований на здобуття нових знань і систематизацію знань із різних видів інтерактивних технологій навчання, їх ознак, особливостей організації роботи під час їх застосування в початковій школі; систематизацію знань і відпрацювання умінь з моделювання, організації та проведення уроку з використанням інтерактивних технологій навчання; відпрацювання всіх етапів інтерактивного уроку, етапів контролю та оцінювання під час його проведення. Студенти ознайомлюються з прийомами ефективної взаємодії під час спілкування на інтерактивному уроці, результативного проведення дискусій.

Модуль III спрямований на узагальнення знань із рефлексії, її видів, функцій, методики організації рефлексії на інтерактивному уроці. Студенти ознайомлюються з різними прийомами і формами організації рефлексії під час роботи з молодшими школярами на уроках із застосуванням інтерактивних технологій навчання. Крім того, ведення кожним студентом рефлексивного щоденника під час вивчення спецкурсу дало змогу сформувавши рефлексивний компонент певного виду готовності, на практиці ознайомити студентів зі значенням, функціями, видами, формами організації рефлексії в роботі з молодшими школярами.

Модуль IV спрямований на узагальнення професійно-технологічної компетенції майбутніх учителів початкової школи в царині максимально ефективного використання інтерактивних технологій навчання.

Для студентів нами була укладена програма спецкурсу «Підготовка майбутніх учителів початкових класів до застосування інтерактивних технологій», в якій матеріал курсу подано у вигляді опорних схем і таблиць. Для самостійних робіт слухачів спецкурсу був укладений зошит що містить творчі завдання, завдання дослідницького моделюючого, проектувального характеру, проблемні та рефлексивні завдання; тезаурус педагогічних термінів, понять, який слід заповнити студентам; наведене схематичне зображення інтерактивних технологій навчання. Всі завдання зошита для самостійної роботи студента поєднані в чотири модулі, відповідно до програми спецкурсу.

Результати аналізу творчих робіт студентів засвідчили, що введення спецкурсу «Підготовка майбутніх учителів початкових класів до застосування інтерактивних технологій» дало змогу:

- спрямувати студентів спеціальності «Початкове навчання» на застосування в освітньому процесі початкової школи різних видів інтерактивних технологій навчання з метою розвитку особистості дитини і власної професійно-педагогічної, методичної вмотивованості студентів на формування ціле-мотиваційного компонента готовності до застосування інтерактивних технологій навчання;

- сформувати спрямованість студентів на постійний професійний розвиток, збагачення власних знань, умінь і навичок з інтерактивних технологій навчання та їх застосування в початковій школі;
- опанувати нові знання, вміння та навички із застосування інтерактивних технологій навчання в навчальному процесі початкової школи;
- створювати атмосферу доброзичливості, співтворчості, співпраці, взаємної підтримки; організувати взаємодію учнів, вибудувати діалог, полілог, стимулювати пізнавальну активність дітей.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Беспалько В. П. Педагогика и прогрессивные технологии обучения / В.П. Беспалько. – М. : Институт проф. обр. Мин. обр. России, 1995. – 336 с.
2. Кларин М. В. Инновации в мировой педагогике: обучение на основе исследования, игры и дискуссии (анализ зарубежного опыта) / М. В. Кларин. – Рига : Эксперимент, 1995. – 176 с.
3. Панина Т. С. Современные способы активизации обучения : учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений / Т. С. Панина, Л. Н. Вавилова; под ред. Т. С. Паниной. – Изд. 2-е, стер. – М. : Академия, 2006. – 176 с.
4. Питюков В. Ю. Основы педагогических технологий / В. Ю. Питюков. – М. : ГНОМПРЕСС, 1997. – 174 с.
5. Пометун О. І. Енциклопедія інтерактивного навчання / О. І. Пометун. – К., 2007. – 144 с.
6. Пометун О. І. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання : наук.-метод. посіб. / О. І. Пометун, Л. В. Пироженко. – К. : А.С.К., 2004. – 192 с.
7. Селевко Г. К. Современные образовательные технологии / Г.К.Селевко. – М. : Народное образование, 1998. – 250 с.
8. Талызина Н. Ф. Технология обучения и её место в педагогической теории / Н. Ф. Талызина // Современная высшая школа. – 1977. – №1 (17). – С. 91-96.

Дата надходження до редакції: 21.12.2012 р.